

השפעת הלוגיסטיקה והשינוע על קרבות מוצנחים ומוסקים בעומק

מבצע בעומק דורש תכנון אופרטיבי המתבסס על היכולות הלוגיסטיות של הצבא. מבצע מוצלח נועד לעמוד ביעדים מערכתיים-טקטיים כחלק מתוכנית מערכה רחבה יותר, והתכנון שלו כולל אפשרויות רבות ושורה של פתרונות מבצעיים לבעיות לוגיסטיות מרגע הטלת הכוחות ועד החבירה אליהם או הסגתם

צנחנים גרמנים נוחתים על חופי כרתים, מאי 1941. הכוח הגרמני נתקל מייד באש נ"מ מדויקת שלוותה באש ארטילרית ואש מקלעים של הכוח המגן. צילום: Wiki-Ed, ויקיפדיה

מבצע סער אוויר שנועד להשיג הישגים אסטרטגיים במהירות ובמחיר יחסית זעום. המבצע נכשל מסיבות שונות ובראשן חוסר היכולת של הכוח היבשתי המתמרן לחבור לכוחות שכבשו את שדה התעופה בגוסטומל.¹ אולם מרבית מבצעי האיגוף האנכי אינם כאלה, אלא כוללים הגעת כוח גדול בעומק האויב. כוח שאינו יכול להסתמך על האספקה, פינוי רפואי, תגבור וחילוץ רק מהאוויר או מהים. בשל כך, הכוח עצמו נסמך הרבה יותר על היכולת של חיל האוויר לתספק אותו. במרכז מאמר זה תעמוד השאלה כיצד משפיע הרובד הלוגיסטי בכלל

מאז מלחמת העולם השנייה פיתחו הצבאות יכולת הפעלת כוחות בעומק מערך האויב ושכללו אותה. מבצעים אלה נבנו על היכולת של צבאות להגיע לעומק מערך האויב על-ידי הסקה או הצנחה של כוחות. מטרת הכוחות הללו לשבש את פעולות האויב ואת כוונותיו על-ידי תקיפה של מרכזים לוגיסטיים, תקיפת מרכזי פיקוד, שיבוש התנועה שלו בעורף או השתלטות מהירה על שטחים חיוניים להצלחת המבצע. בשנים האחרונות עולה השאלה אם לא תם עידן הצנחנים ומבצעי סער האוויר (הסקה). במלחמה בין רוסיה לאוקראינה הצבא הרוסי ביצע

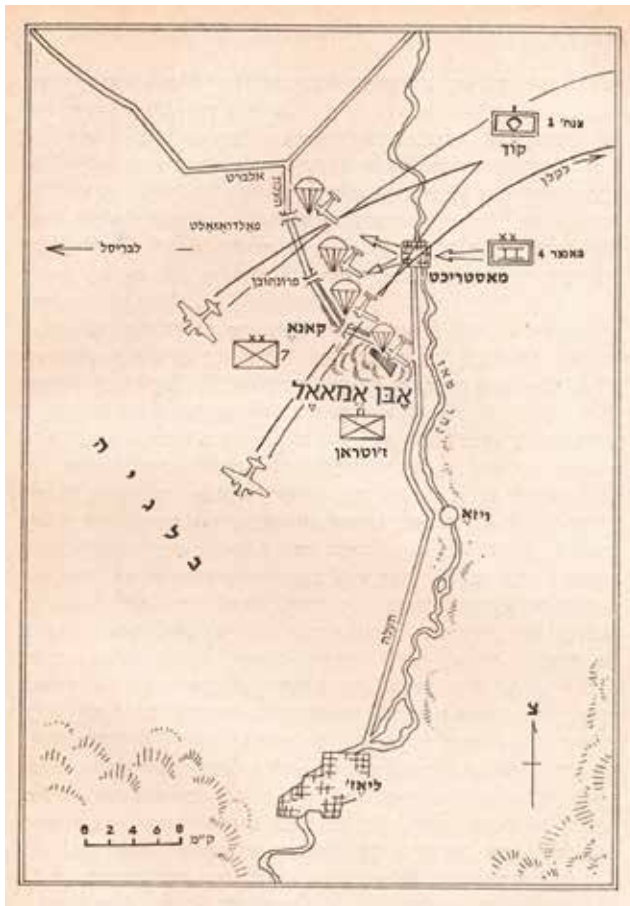

ד"ר אייל ברלוביץ, רת"ח מחקר צבאות זרים, המכון לחקר לוחמת היבשה במערך התמרון - זרוע היבשה

במאי 1940, בהפתעה מוחלטת. לאחר קרב קצר הכוח הגרמני השתלט על דלתות המוצב ופוצץ את אמצעי התצפית על הגג וכך נעלו את כל יתר החיילים בפנים. כלומר, הוא ניצל תורפה בבניית המצודה - מיעוט יציאות ומיעוט יכולת תצפית מבפנים. במהלך הבוקר ערך הצבא הבלגי שתי התקפות נגד שנהדפו על-ידי מטוסי שטוקה.⁸ ב-11 במאי 1940 חבר כוח רגלי של הארמייה השישית לכוח הצנחנים. במהלך 24 השעות שחלפו עד לחבירת הכוח הקרקעי, הכוח המוטס לא קיבל אספקה.

תוצאות המבצע ומסקנות

מקרב הגרמנים נהרגו שישה צנחנים ונפצעו 15 במהלך הפעולה. הכוח הבלגי ספג 23 הרוגים ו-59 פצועים. הגרמנים אימנו את גדוד הצנחנים ככוח מיוחד המיועד למשימה מסוימת והפעילו אותו. התחבולה הסתמכה על הפתעה טקטית. המצודה נכבשה בקלות יחסית והגשרים, למעט אחד, לא נפגעו. הקרב הדגים לצבאות אחרים את התועלת היכולתית (הפוטנציאלית) של כוח מוצנח. לאחר הקרבות בהולנד ובבלגיה החלו בצבאות ארצות-הברית ובריטניה להגדיל את סד"כ הצנחנים שלהם ולפתח כוח דאונים. יש לציין כי במתאר הפעלה מסוג זה ללוגיסטיקה אין תפקיד מהותי.⁹

כיבוש מצודת אבן אמאל. הקרב הדגים לצבאות אחרים את התועלת היכולתית של כוח מוצנח. מקור: היורדים לקרב, "מערכות"

ויכולת השינוע בפרט על הצלחת מבצעי איגוף אנכי. בעזרת מקרי מבחן היסטוריים אעמוד על השפעת הלוגיסטיקה על הפעילות של כוח מוצנח או מוסק בעומק. מקרים אלה תואמים שבעה מתארים של הפעלת כוחות בעומק:

1. הסתננות דרך מערכי היריב וסיוור אלים בעומק המערך שלו.
2. פשיטה מוטסת בהיקף מוגבל מול מטרה נקודתית.²
3. הנחתת כוחות גדולים בעומק האויב כחלק ממתקפה רחבה יותר שכוללת חבירה של כוח קרקעי לכוח המוטס.³
4. הנחתת כוחות גדולים מעבר לקווי האויב שלא כחלק מתמרון רחב יותר אלא כפעולה עצמאית.⁴
5. הקמת בסיס בעורף האויב ויציאה ממנו לפשיטות ולחסימת צירי תנועה אפשריים של היריב.⁵
6. מבצע מבוזר שבו מפוזרים כוחות בעורף האויב, בעיקר למטרת הטרדה והסחה.
7. מבצעים המשלבים כמה מהשיטות המוזכרות לעיל. מאמר זה מתמקד בכוחות מוטסים שפועלים בעומק ולא בפעולה כללית בעומק. זאת מתוך הנחה שיש הבדלים בין כוח שפועל מהים לכוח שהוטס, הבדלים הבאים לידי ביטוי ביכולות שינוע, קיום וסיוע אש קרוב.

הפשיטה המוטסת על מצודת אבן אמאל

מצודת אבן אמאל נבנתה במהלך שנות ה-30 של המאה ה-20, כדי לשמור על גבולה המזרחי של בלגיה מפני פלישה גרמנית עתידית. התוכנית הגרמנית לכיבוש המצודה החלה להירקם כחלק מהתוכניות לכיבוש הולנד, בלגיה וצרפת. לגרמנים לא היו כוחות רבים להקצות למבצע זה, עקב תפקידה המרכזי של דיוויזיית הצנחנים השביעית בקרב על הולנד.⁶ לכן המשימה הוטלה על גדוד צנחנים אחד בפיקודו של האופטמן (סרן) וולטר קוך. הכוח התכונן למבצע כחצי שנה, בין 3 בנובמבר 1939 ל-10 במאי 1940 והתאמן על כמה מבצעים בצ'וסלובקיה כדי לבדוק האם מטעני החבלה יוכלו לפגוע בביצורים וגם כדי לשמור על חשאיות. יום ע' של המבצע נקבע להתחלת הפלישה הגרמנית לצרפת ב-10 במאי 1940.⁷

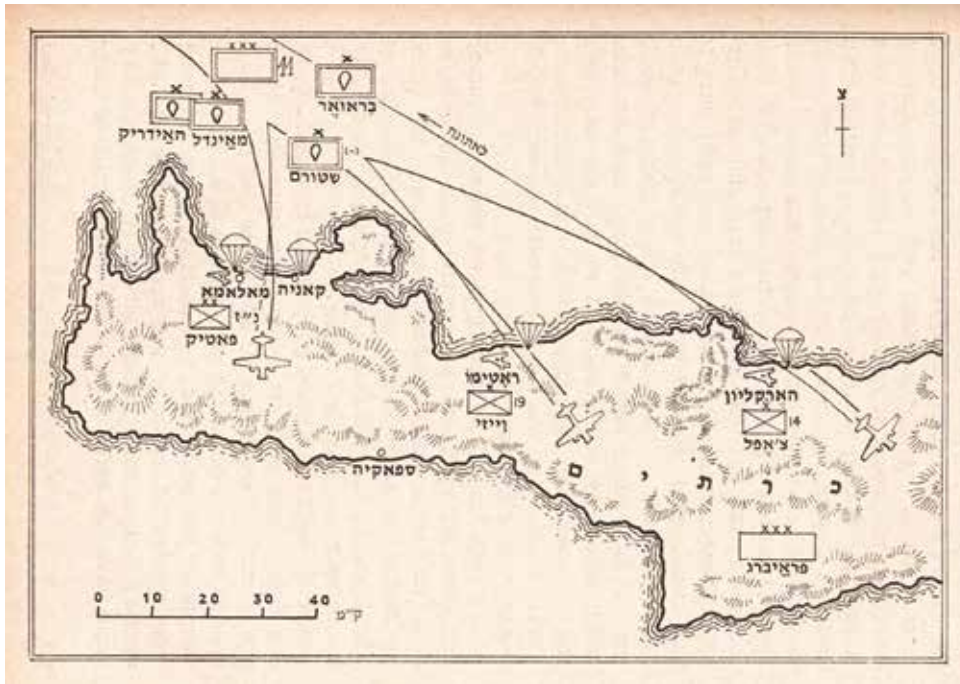
מטרת המבצע הייתה לכבוש את המצודה ולאבטח את שלושת הגשרים העוברים מעל תעלת אלברט ומובילים לעיר לייז' בבלגיה ולצפון ולצרפת. לשם כך על הגדוד בפיקודו של קוך היה להטיס שלוש פלוגות צנחנים שישתלטו על הגשרים ויאבטחו אותם. בד בבד, פלוגה רביעית של חבלנים מוטסים בדאונים הייתה אמורה לנחות על גג המצודה, לנטרל את תותחיה באמצעות מטענים חלולים ולהכניע את 1,200 החיילים הבלגים המוצבים בה. לאחר מכן הצנחנים היו אמורים להחזיק בשטח עד שהארמייה השישית תחבור אליהם.

הכוח הגרמני נחת על גג המצודה בשעה 4:30 בבוקר ב-10

כיבוש כרתים: מבצע "מרקור"

הצלחת הדיוויזיה המוצנחת השביעית בקרב על הולנד הוכיחה, בעיני הפיקוד הגרמני, את יעילותם של הכוחות המוצנחים. מבצע "מרקור", שנערך ב־20 במאי 1941 עד 1 ביוני 1941, היה אקורד הסיום בכיבוש מדינות הבלקן על־ידי הכוחות הגרמניים והאיטלקיים, לאחר שחודש קודם לכן נכבשה יוון. המבצע תוכנן אחרי התלבטויות רבות בפיקוד הגרמני העליון בשאלה אם יש לפלוש למלטה וכך להבטיח מעבר חלק יותר של אנשים ואספקה לצפון אפריקה - או לחילופין לאי כרתים - שהחזקה בו תקל על חיל האוויר הגרמני לפעול ביתר חופשיות בים התיכון ונגד הכוח הבריטי במצרים. לבסוף הטיל היטלר על חיל האוויר הגרמני לתכנן את

כיבוש כרתים במבצע "מרקור". המודיעין המבצעי היה שגוי ומתכנני המבצע לא התכוננו לחימה עזה. מקור: היורדים לקרב, "מערכות"

ע'1+, 21 במאי 1941, אחרי הצנחה של 550 איש נוספים מאנשי הדיוויזיה השביעית, הצליחו הגרמנים להשתלט על חלק משדה התעופה מאלמה ולאפשר את הנחתת הדיוויזיה ההררית החמישית ואת הכנסתה לחימה באי. הכוח הגרמני לא הצליח להשתלט השתלטות מלאה על יתר שדות התעופה באי. הכוחות התוקפים נסמכו על סיוע אווירי טקטי רב עקב מחסור בארטילריה, נשק נ"ט ונ"מ. נוסף על כך, עקב תנאי השטח ההרריים, עם שאון הקרב הצנחת האספקה לא הייתה מדויקת ולכן חלק מן האספקה צנח בשטחו של הכוח המגן. **ע'4+**, 25 במאי 1941, ביום זה החלו הגרמנים לכבוש את היעדים שתוכננו ליום ע'. **ע'11+**, 1 ביוני 1941, האי נכבש. מחצית ממגיניו, 14,800 חיילים בריטים, פונו למצרים והשאר נשבו.

טבלה 1: פירוט האספקה שהועברה לכוח הגרמני בזמן המבצע

סוג האספקה	כמות ליום	נתיב האספקה
מזון ותחמושת	150 טון	אוויר
מים (מימיות)	25,000	אוויר
ציוד כבד (משאיות, טנקים, קני נ"מ וכדומה)	לא מפורט	ים

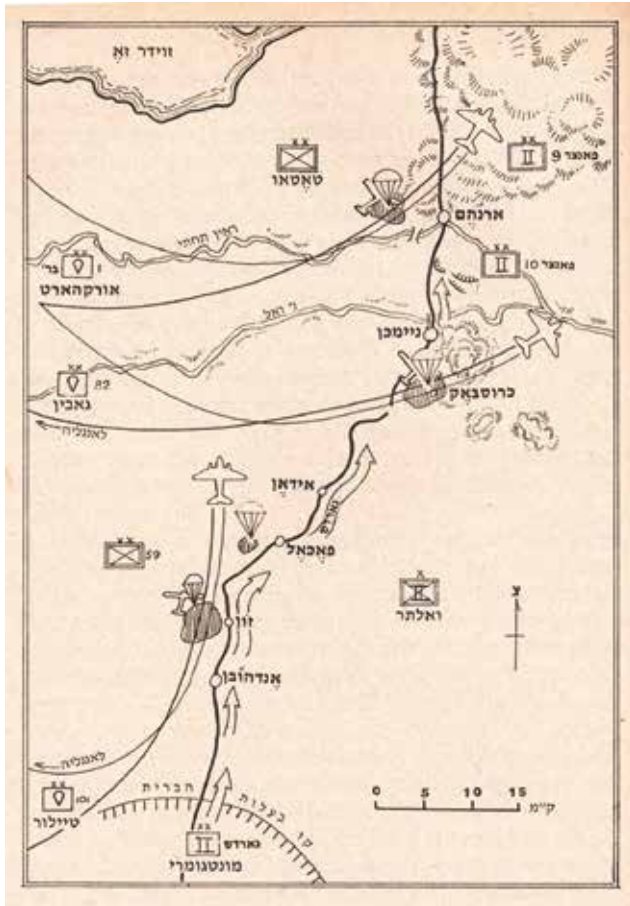
במהלך המבצע הכוח הגרמני אמור היה לקבל אספקה דרך האוויר והים. תוכנית ההספקה תוכננה לעשרה ימים (טבלה

המבצע לכיבוש כרתים.¹⁰ כיבוש האי תוכנן לחמישה שלבים: **1. יום ע':** הטסה בדאונים והצנחת רגימנט הצנחנים השלישי באזור חאניה ואת רגימנט הסער האווירי באזור שדה התעופה מאלמה. משימת הכוח בחאניה הייתה לפגוע במוצב הפיקוד הבריטי, להשתלט על השטח ולבודד את אזור הפעולה לכיוון מזרח. הכוח במאלמה היה אמור להשתלט על שדה התעופה כדי לאפשר לדיוויזיה ההררית החמישית לנחות בו. **2. ע'8+ שעות:** הצנחה בלבד של רגימנט הצנחנים השני (ללא גדוד 2) ליד שדה התעופה של רתימון והצנחת רגימנט הצנחנים השני (מוגבר בגדוד 2 של חטיבה 2) ליד שדה התעופה של הרקליון. הכוחות היו אמורים להשתלט על שדה התעופה ולאפשר למטוסים גרמניים להנחית בו עוד כוחות.

3. ע'10+ אחד: הנחתת כוח של הדיוויזיה ההררית החמישית ורגימנט מהדיוויזיה ההררית השישית, כ־5,000 איש, בשדות התעופה הכבושים.

4. ע'10+ אחד: הגעה של כוח ימי, הנושא את שאר המרכיבים של הדיוויזיה ההררית החמישית, והנחתת כוחות הכוללים שריון, ארטילריה ואספקה על האי.

5. תספוק הכוחות על־ידי הצנחה. בשעה 6:00 בבוקר ב־20 במאי 1941 החל המבצע, בהטסה ובהצנחה של כוחות הצנחנים אל האי. הכוח הגרמני נתקל מייד באש נ"מ מדויקת שלוותה באש ארטילרית ואש מקלעים של הכוח המגן. בהצנחה הראשונה נהרג מפקד הכוח, ואף כוח מכוחות המשנה לא עמד במשימתו. כבר ביום ע' הוכח לכוחות הגרמניים שהערכת המודיעין, שדיברה על 5,400 חיילים בריטיים באי, הייתה שגויה.

מבצע "גן שוק" להבקעת המערך הגרמני בהולנד. התוכנית הוכנה על סמך הנחות מבצעיות אופטימיות מאוד. היעד השלישי, גשר ארנהיים, היה שאפתני במיוחד. מקור: היורדים לקרב, "מערכות"

2. הדיוויזיה ה-82 תשתלט על השטח שבין חראבה לניימכן.
3. הדיוויזיה ה-1 הבריטית, חטיבת הצנחנים הפולנית הראשונה ודיוויזיית החי"ר ה-52 הבריטית ישתלטו על הגשר בארנהיים. הדיוויזיה תצנח בשלושה מטסים שונים עקב מחסור במטוסי תובלה.
4. במקביל להצנחה, יתחיל כוח "שוק", המורכב מדיוויזיית שריון אחת ושתי דיוויזיות חי"ר, לנוע על ציר איינדהובן-ארנהיים. הוא יחבור לכוחות דיוויזיה 101 ביום ע', לכוחות דיוויזיה 82 ביום ע'+1 ולכוחות הדיוויזיה הראשונה ביום ע'+4.

מהלך המבצע

1. **יום ע':** הכוחות האמריקניים הוצנחו כמתוכנן והחלו להתקדם, תוך כדי קרב, לעבר יעדיהם. בגזרת דיוויזיה 101 הצליחו הגרמנים להרוס גשר אחד, גשר סון, שהצריך את חבירת כוח "גן" עבור בניית גשר ביילי.¹⁵ הדיוויזיה הבריטית הראשונה צנחה כ-11 ק"מ מצפון מערב לגשר ולכן החלה להילחם מרגע הנחיתה מול גדוד הסיור של דיוויזיית הפנצר אס"אס התשיעית. תוך כדי כך גילתה מפקדת הדיוויזיה הראשונה שאין

(1). בלילה שבין 21 ל-22 במאי תקפו הצי וחיל האוויר הבריטיים את השייטת שאמורה הייתה להביא אספקה לאי. בשל האבדות הרבות שספגה, כ-40% מהספינות טובעו, השייטת נעדרה מהקרב.

תוצאות המבצע ומסקנות

הכוח הגרמני איבד בין 4,000 ל-6,500 איש ו-350 מטוסים, רובם מטוסי תובלה. במבצע זה כבשו הגרמנים את האריות על-ידי כוח צנחנים גדול מבלי שחבר אליו כוח ימי גדול. המודיעין המבצעי היה שגוי ומתכנני המבצע לא התכוננו ללחימה עזה, כפי שנתקלו בה הגרמנים מרגע ההצנחה הראשונה. המבצע הצליח בגלל אלתורים של המפקדים בשטח ומפני שמפקד הכוח הבריטי, שחשש מנחיתה ימית של הכוחות הגרמנים, השאיר כוחות רבים בעתודה ולא השתמש בהם להדוף את הפולשים. בסופו של דבר התאפשר הכיבוש בשל כושר לחימה מצוין של הצנחנים הגרמנים, בעיות של הכוח המגן והעליונות האווירית והסיוע הטקטי שקיבלו הכוחות הגרמניים. עקב שינויים אסטרטגיים - פתיחת המערכה נגד ברית המועצות וכניסת ארצות הברית למלחמה - שהפחיתו בחשיבות האסטרטגית של הים התיכון בעיני הגרמנים, לא נוצל האי כבסיס יציאה למבצעי המשך. אחרי המתקפה על כרתים איבד היטלר את אמונו בצנחנים ואמר: "ימיהם של הצנחנים חלפו".¹¹ אולם בעלות הברית ראו במבצע זה את היכולה הטמונה בכוחות מוצנחים והחלו להרחיב את יחידות הצנחנים שלהן.¹²

על הגדוד בפיקודו של קוך היה להטיס שלוש פלוגות צנחנים שישתלטו על הגשרים ויאבטחו אותם. בד בבד, פלוגה רביעית של חבלנים מוטסים בדאונים הייתה אמורה לנחות על גג המצודה, לנטרל את תותחיה באמצעות מטענים חלולים ולהכניע את 1,200 החיילים הבלגים המוצבים בה

מבצע "גן שוק" (Market Garden)¹³

המבצע נערך מ-17 בספטמבר 1944 עד 25 בו, תוכנן ופוקד על-ידי הפילדמרשל הבריטי ברנרד מונטגומרי. המבצע נועד להבקיע את המערך הגרמני בהולנד על-ידי הצנחת שלוש דיוויזיות של צנחנים - כוח "שוק" - וחבירה של גיס השריון 30 בפיקודו של לוטננט גנרל הורוקס - כוח "גן". הרעיון הכללי היה שכיבוש מהיר של הגשרים וחבירה של כוח קרקעי גדול יאפשרו לבעלות הברית לפרוץ את הדרך הצפונית לגרמניה ולסיים את המלחמה.

במבצע זה כוח "שוק" נדרש לכבוש את הגשרים לאורכה של הולנד ולאבטחם, להדוף התקפות גרמניות ולחכות לחבירה של כוח "גן". זאת באמצעות הצנחה והנחתה של צנחנים ממוטסים ודאונים ליד מעברי נהר חשובים בהולנד.¹⁴ כל דיוויזיה יועדה להשתלט על מעברי נהר לצפונה המחברים בין דרום הולנד לצפונה:

1. הדיוויזיה ה-101 תצנח ותשתלט על מעברי הנהר בין איינדהובן לווחל.

לכוח זה מעט מטוסים לסיוע קרוב. רביעית, מתכנני המבצע התעלמו מהמודיעין שהתריע על כך שבאזור הנחיתה יש כוח גרמני בסד"כ של שתי דיוויזיות שריון ושתי דיוויזיות חי"ר, נוסף לכוחות ארטילריה ואווירייה.¹⁷

מבצע "קסטור": הקרב בדיין בין פו

בתום מלחמת העולם השנייה התמודדה צרפת עם כמה מרידות במושבותיה ברחבי העולם. אחד ממוקדי החיכוך הארוכים והקשים שאיתו התמודד הצבא הצרפתי היה במושבה הודרסין (כיום וייטנאם). כדי לסיים את המרידה, החליט גנרל נאוור, המפקד העליון של כוחות צבא צרפת באסיה, לערוך מבצע שיגרום תפנית בלחימה. הנחת המוצא של נאוור הייתה שאם יבנו בסיס קדמי בעומק השטח, כ־200 ק"מ, ייפגעו צירי האספקה של כוחות המורדים ותיפגע יכולתו לנוע ולפעול באזורים דרומיים יותר. נוסף על כך, הצרפתים יוכלו לפעול נגד מגדלי האופיום שמרווחיהם ממומן צבא צפון וייטנאם. אולם לאחר 209 ימי לחימה, מתוכם 54 ימים שבהם היה הכוח הצרפתי תחת מצור, הוכח לנאוור שהנחת היסוד שלו הייתה שגויה.

כדי לסיים את המרידה, החליט גנרל נאוור, המפקד העליון של כוחות צבא צרפת באסיה, לערוך מבצע שיגרום תפנית בלחימה. הנחת המוצא של נאוור הייתה שאם יבנו בסיס קדמי בעומק השטח, כ־200 ק"מ, ייפגעו צירי האספקה של כוחות המורדים ותיפגע יכולתו לנוע ולפעול באזורים דרומיים יותר

מטרת המבצע הייתה להצניח כוח שיכפה קרב ויכריע את הצבא הקומוניסטי על־ידי פגיעה ביכולתו לפעול באזור השליטה הצרפתי, דרום וייטנאם (של היום) ולאוס.¹⁸ הכוח המוצנח נדרש להקים בסיס קדמי ולבנות במבצעי המשך שורה של בסיסים בעמק דיין בין פו. תוכנית ההצנחה כללה:

- יום ע':** הצנחת שני גדודי צנחנים צרפתיים וגדוד צנחנים מדרום וייטנאם.
- יום ע+1:** הצנחת גדוד של לגיון הזרים וגדוד צנחנים מדרום וייטנאם.
- יום ע+2:** הצנחת גדוד צנחנים מדרום וייטנאם, כדי להביא את סך הכוח הלוחם ל־4,560.

מהלך המבצע

יום ע',¹⁹ 20 בנובמבר 1953, בשעה 10:35 בבוקר הוצנח הגדוד הראשון של הכוח הצרפתי ולאחר קרב קצר הצליח להשתלט על המרחב המיועד (אורכו כ־11 ק"מ). הכוח המשיך ובנה תשע עמדות מבוצרות, הכשיר שני שדות תעופה (בדרום הגזרה ובצפונה) והכין את הבסיסים לקליטה של עד 12,000 איש. אחרי ההצנחה החל מפקד צבא צפון וייטנאם, גנרל גיאפ, לאסוף כוח באזור, על בסיס שלוש דיוויזיות (308, 351, 312), שמנה בסופו של דבר 55,000 איש. נוסף להם הביאו הווייטנאמים למרחב כ־144 תותחי הוביצר, 44 מרגמות 120

לה יכולת לתקשר עם מפקדת חיל האוויר, עם דיוויזיה 82 ואפילו עם כוחותיה הקדמיים עקב בעיות קליטה ומכשירי קשר פגועים. הכוח הבריטי לא הצליח לכבוש את גשר ארנהיים.

ע+1: ביום השני הסיוע הארטילרי האוגדתי הוטס והוצנח לכוחות האמריקניים, לפי תוכנית המבצע. הדיוויזיות האמריקניות נלחמו להשיג שליטה על הגשרים שבאזוריהם. ביום הזה חבר כוח "גן" לדיוויזיה ה־101. לפי תוכנית המבצע, ביום זה היה אמור הכוח הבריטי לקבל תגבורת על־ידי הצנחת שאר האלמנטים של הדיוויזיה הראשונה. עם זאת, ההצנחה התעכבה עקב ערפל באנגליה, וכאשר היא התרחשה, באותו יום, שטח ההצנחה היה נתון לאש גרמנית. הכוח הבריטי נלחם מול כוח גרמני העולה עליו בשריון, בארטילריה ובכוח אדם.¹⁶ למרות זאת, הגדוד הראשון והשלישי הצליחו, אף שמנו שישית מהסד"כ המוצנח, לכבוש את גשר ארנהיים ולהחזיק בו.

ע+2: חבירה של כוח "גן" לדיוויזיה ה־82. הדיוויזיה הבריטית המשיכה להחזיק בגשר ארנהיים.

ע+3: הדיוויזיה ה־82 השתלטה על הגשר האחרון בגזרה שלה, נהר הוואל, ואפשרה לכוח "גן" להתקדם. הגדודים הבריטיים המשיכו להחזיק בגשר ארנהיים ולנהל קרבות קשים נגד הגרמנים.

ע+4: הצנחת החטיבה הפולנית. עם הצנחתה נתקלה החטיבה בכוחות גרמנים ששלטו באש על שטח ההצנחה וניהלה נגדם קרבות קשים.

ע+5: הגרמנים השתלטו על גשר ארנהיים ושבּו את מרבית מגיניו.

ע+8: הדיוויזיה הבריטית הראשונה קיבלה הוראות לסגת. מתוך כוח של 10,600 איש הצליחו לסגת לקווים של בעלות הברית רק 2,398 איש. שאר החיילים נהרגו, נפצעו או נשבו.

טבלה 2: האספקה בהצנחה מהאוויר

סוג האספקה	כמות
מזון	4,733 טונות
כלי ארטילריה	300
גיפים	830

במחקר שנערך לאחר המלחמה, על־ידי חיל האוויר האמריקני, נמצא שהדיוויזיה ה־82 קיבלה 70% מהאספקה שלה, הדיוויזיה ה־101 קיבלה 50% מאספקתה ואילו הדיוויזיה הבריטית קיבלה רק 15% מאספקתה.

תוצאות המבצע ומסקנות

המבצע כשל ולא עמד במטרה. הציר הצפוני לגרמניה לא הובקע, והאוכלוסייה האזרחית ההולנדית חוותה לראשונה את אימי המלחמה. סך הנפגעים במבצע נע בין 15,000 ל־17,000. כמה גורמים הובילו לכישלון זה:

ראשית, התוכנית הוכנה על סמך הנחות מבצעיות אופטימיות מאוד. היעד השלישי, גשר ארנהיים, היה שאפתני במיוחד. שנית, הכוח הבריטי צנח רחוק מיעדיו ונאלץ להילחם מרגע שיצא לתנועה לעבר יעדיו. שלישית, תוכנית ההצנחה נגדה את מטרת התוכנית האופרטיבית. מטרת המבצע הייתה לכבוש את הגשר הצפוני ביותר בכל גזרה ולאבטחו, אך בפועל הוקצו

מ"מ, 30 תותחי 75 מ"מ, 36 תותחי נ"מ ו-12 משאיות שעל כל אחת מהן 6 משגרי קטישה.

ע'72+, ב'31 בינואר 1954 פטרולים צרפתיים נתקלים בכוחות הקדומניים של צבא וייטנאם.

ע'112+, מ'13 במרס 1954 הכוחות הצפון וייטנאמיים החלו לתקוף את המוצבים החיצוניים של הכוח הצרפתי וכבשו אותם בזה אחר זה. אחרי כל כיבוש מוצב קידמו הכוחות הצפון וייטנאמיים את כלי הארטילריה ואת תותחי הנ"מ וכך הצליחו למנוע ממטוסים לנחות בשדות התעופה.

ע'155+, הכוח הווייטנאמי מצליח לכתר את הכוח הצרפתי ולמנוע את נחיתת המטוסים. מאותו יום הכוח הצרפתי תוגבר על-ידי הצנחה בלבד. ההתקפה הבלתי פוסקת על הכוחות הצרפתיים גרמה לכמה חיילים, בעיקר אנשי המושבות, לנטוש את עמדותיהם ולערוק.

ע'203+, ב'1 במאי 1954 החל הכוח הצפון וייטנאמי את ההתקפה הסופית שלו.

ע'209+, ב'7 במאי 1954 המוצב הצרפתי האחרון נכבש.

טבלה 3: כמות האספקה שהועברה לכוח הצרפתי

סוג האספקה	כמות
מזון	6,500 טונות
105 מ"מ	95,000 פגזים
155 מ"מ	8,500 פגזים
ציוד הנדסי לביצורים	3,300 טונות

תוצאות ומסקנות

הרעיון של נאוור היה להצניח כוח לא גדול, אך מאומן היטב, בעומק שטח האויב כדי לשבש את מהלכיו ולכפות עליו קרב. אולם הכוח היה לא גדול ונסמך על סיוע אווירי טקטי מתמיד. כמו כן, הצרפתים המעיטו ביכולותיו של הכוח העומד מולם, וכך המבצע שנועד להכריע את צבא צפון וייטנאם הכריע בסופו של דבר את צבא צרפת באסיה.²⁰ 4,000 צרפתים נהרגו ו-11,800 נפצעו או נשבו.

מבצע "אפאצי סנאו"

זהו מבצע של הדיוויזיה המוצנחת ה'101 ושל דיוויזיה של חיל הנחתים האמריקני, שנמשך מ'10 במאי 1969 עד 7 ביוני 1969, והיה חלק ממבצע העומק של הכוחות האמריקניים במלחמת וייטנאם. בסוג מבצעים אלה הוסקו הכוחות לעומק שטח האויב כדי לפגוע בקווי האספקה ובמעבר הכוחות בין צפון וייטנאם לדרומה ולפגוע בחיילי אויב רבים ככל האפשר. במבצע זה עיקר הקרבות, שנערכו בין 10 במאי ל'26 בו, התמקדו סביב גבעה שנודעה לאחר מכן בשם "גבעת המבורגר".

מטרת המבצע הייתה להשמיד כוחות אויב ומתקני אויב. לשם כך הוטל על גיס 24 האמריקני לנהל מבצעים בשיתוף עם דיוויזיה 1 של צבא דרום וייטנאם בצפון עמק א'שאו ודרום עמק דה'קרונג. דיוויזיית הצנחנים ה'101 של צבא היבשה (בשילוב עם רגימנט 1 של צבא דרום וייטנאם) נדרשה לתפוס ביום ע' את עמק א'שאו, לחסום את נתיב המילוט של האויב ללאוס על דרך 922 ולאמנע את דרך 548. שיטת הפעולה

במבצע הייתה הסקה לעומק שטח האויב,²¹ הקמת בסיסי אש גדודיים ויציאה מהם לצורך משימות "חיפוש והשמדה", תוך חסימת צירי המילוט לאזור לאוס וצירי מילוט אחרים.

להלן יוצגו הכוחות שהשתתפו במבצע "אפאצי סנאו".

אוגדת הצנחנים ה'101 של צבא היבשה (מנוידת אוויר):

חטיבה 3: גדוד חי"ר 1 רגימנט 506, גדוד חי"ר 2 רגימנט 501; גדוד חי"ר 3 רגימנט 187. טייסת 3, רגימנט הפרשים 5. פלוגה א' טייסת 2, רגימנט הפרשים 17. פלוגה ב' גדוד הנדסה 326. פלוגות א-ב גדוד אווירייה 158. גדוד 2 רגימנט ארטילריה 319. פלוגות א' רג' גדוד 2 רגימנט ארטילריה 94. פלוגה ג' גדוד 1 רגימנט ארטילריה 83.

מקרב רגימנט 1 של צבא דרום וייטנאם השתתפו הכוחות: גדודים 1-4, סוללה 34 (סיוע כללי) וסוללה 11 (סיוע ישיר).

מקרב רגימנט 3 של צבא דרום וייטנאם השתתפו גדודים 1-3 וסוללה 12 (סיוע ישיר).

מהלך המבצע

ביום הראשון למבצע, שישה גדודי חי"ר (שלושה מצבא היבשה, אחד מחיל הנחתים ושניים מצבא דרום וייטנאם) נפרסו במרחב המבצעים באמצעות מסוקים בשישה אזוירי נחיתה שונים. הגדודים אבטחו את אזוירי הנחיתה והחלו בסיוור אלים לצורך מציאת כוחות האויב ומתקניו והשמדתם. נוסף על כך, הוקמו עוד שני בסיסי אש קדמיים. קרבות בגבעה 937 (המבורגר) החלו מהיום הראשון של המבצע, 15 במאי 1969, ונמשכו עד היום העשירי בו. תחילת הקרב הייתה בהיתקלות של פלוגה ב' מגדוד 3 של רגימנט 187 בכוח צפון וייטנאמי שמנה כשני גדודים על גבעה 937. מפקדת הכוח האמריקני הפעילה כוח אש ארטילרי ואווירי נגד כוחות האויב במשך כל ימי הלחימה על הגבעה. אולם רק אחרי התקפה מתואמת של ארבעה גדודים וכוחות סיוע הצליח הכוח האמריקני לכבוש את הגבעה.

טבלה 4: ריכוז נתוני האספקה שהועברו על-ידי מסוקים לכוח הצנחנים

סוג האספקה	כמות (טונות)
מזון, מים, תרופות, חומרים אחרים הנדרשים לשיפור רווחת החייל ורוח הלחימה שלו	1572
ביגוד, ציוד אישי, אוהלים, כלי עבודה, אביזרים מנהלה וניקיון	12
דלק ושמיים	2238
חומרי בנייה	669
תחמושת	4311
פצצות רגילות	1,088.5
פצצות נפלאם	142.5
קליעי 20 מ"מ (יחידות)	30,400
אחר	900

תוצאות הקרב

במהלך הקרב על הגבעה נהרגו 56 אמריקנים ונפצעו 420. עקב הפצועים הרבים במרחב המבצעים של אוגדת הצנחנים ה-101, נערך פינוי הנפגעים כך: הנפגעים פונו מנקודת האיסוף הקדמית על-ידי מסוק UH-1 לבסיס האש "בלייז". משם הם פונו לטיפול בעורף על-ידי מסוקי CH-47 ומסוקי UH-1, שאינם ייעודיים לתפקידי פינוי רפואי.

בכל מהלך הקרב נהנו האמריקנים מכל יתרון אפשרי, ולכן המבצע מספק הצצה ליתרונות ולחסרונות של כוח מוסק או מוצנח אשר פועל בעומק שטח האויב. היתרונות הם הפתעה וניידות, ואילו החסרונות הם התלות המוחלטת בסיוע אווירי טקטי ובסיוע לוגיסטי רצוף.²²

נפתח מנחת קדמי, "קובר", לקליטת שאר האלמנטים של האוגדה ובעיקר לקליטת מסוקי אפאצ'י.
2. ע'1+ : 31 שעות לאחר תחילת המבצע התייצב כוח של חטיבה 2 על ציר 8 וניתק את הכוחות העיראקיים השוהים דרומית מזרחית לוואדי. ביום השני נשלחו מסוקי אפאצ'י של האוגדה לתקוף מטרות 10 ק"מ מזרחית לבצרה.
3. ע'2+ : מפקד האוגדה הפנה את חטיבה 2 שלו לניתוק כביש מספר 6, הציר היחידי שדרכו היה יכול הצבא העיראקי לנוע לתוך עיראק. הכוח המוסק הראשוני, בסד"כ של יותר מ-500 איש, 60 האמרים עם טילי טאו ו-18 תותחי הוביצר, התמקם על הכביש והפך את היעד למנחת קדמי נוסף, "ויפר". למנחת זה הועברו 4 גדודים ו-64 מסוקי אפאצ'י.

טבלה 5: הובלת חיילים לבסיסים קדמיים

מספר הגיחות	המסוקים	המטרה	יום
1,046	370 כלי טיס שונים	העברת חטיבה למנחת קדמי "קובר"	ע'
125	בלק הוק UH-60	העברת חטיבה לקרבת כביש מספר 8	ע'1+
55	צ'ינוק CH-47	העברת כוחות למנחת קדמי "ויפר"	ע'2+
125	בלק הוק UH-60		

טבלה 6: האספקה שנדרשה לכוח האמריקני

יום	סוג האספקה	כמות	דרך האספקה
ע'	דלק	100,000 גלון	700 משאיות
	דלק	200,000 גלון	100 גיחות של CH-47
ע'1+ ע'2+	תחמושת	לא מפורט	משאיות, הטסה
	אספקה מסוגים שונים	390,000 גלון של דלק אספקה מסוגים שונים	100 גיחות של CH-47

התוצאה

בשל איכותו ויכולותיו הירודות של האויב, הדיוויזיה עמדה במשימותיה והראתה לראשונה את היכולת הטמונה ביחידות סער אוויריות אורגניות. מבחינה לוגיסטית אפשר לראות שהיכולת של הדיוויזיה לדאוג לאספקה שלה באופן עצמאי אפשרה לה גמישות מבצעית ואת היכולת לעמוד במשימותיה. כמו כן, המשימה שהדיוויזיה קיבלה התאימה ליכולות המבצעיות שלה וליכולות הסיוע הלוגיסטי שלה. יש לציין שכוחות הדיוויזיה לא נתקלו בהתנגדות עזה.²⁵

סיכום ומסקנות

מאמר זה ביקש לבחון את השפעת הלוגיסטיקה והשינוע

אוגדה 101 (סער-אוויר) במלחמת המפרץ הראשונה

פלישת צדאם חוסיין לכווית, באוגוסט 1990, החלה כמה וכמה תהליכים שהובילו את האומות המאוחדות לצאת למלחמה על בסיס יחדה (קואליציה) צבאית בהנהגת ארצות-הברית. לצבא ארצות-הברית הייתה מלחמת המפרץ הראשונה שדה הניסיונות הראשון לטכנולוגיה ולתפיסות ההפעלה החדשות שלו. לתוכנית הכללית של בעלות הברית בהובלת ארצות-הברית ארבעה שלבים:

1. הפצצה אווירית ופגיעה במטרות בעלי חשיבות אסטרטגית - מרכזי פיקוד של הצבא הסדיר וכוחות הנ"מ, נשק בלתי מוסכמי (קונוונציונלי) ומרכז פיקוד של משמר הרפובליקה.
2. השגת עליונות אווירית.
3. הפצצת מטרות לסיוע לכוח היבשתי - בידוד המרחב שבו אמור לפעול הכוח היבשתי, סיוע טקטי לכוח היבשתי והשמדת כוחות המשמר הרפובליקני העיראקי.

4. פלישה יבשתית ושחרור כוית.
למהלך הקרקעי שתוכנן היו שלושה מאמצים:
1. מאמץ הטעיה משותף של חיל הנחתים האמריקני והכוחות הערביים באזור הדרומי (כוית).
2. מאמץ בגזרה המרכזית, על בסיס הגיס השביעי האמריקני ואוגדת השריון הבריטית הראשונה, שכלל איגוף מערבי עמוק כנגד עיקר הכוח העיראקי והשמדתו.

3. מאמץ צפוני, על בסיס הגיס המוטס ה-18 האמריקני והחטיבה הקלה השישית מצרפת, שכלל כיתור הכוחות העיראקים השוהים דרומית מזרחית לוואדי אל-באטן.
הסקת חטיבת סער אוויר מאוגדה 101 נועדה להיות חלק מהתחלת התמרון הקרקעי של הגיס המוטס ה-18, שיועד לפעול בגזרה המערבית בשלב הקרקעי. החטיבה נועדה להשתלט על כביש מספר 8, 180 ק"מ בתוך שטח עיראק, ולהחזיק בו עד חבירת שאר כוחות הגיס. זאת באמצעות פעולות סיור ותצפית מעבר לגבול ובאזור הפעולה, הסקת הכוח במקביל להתחלת מבצע הטעיה, תפיסת השטח והכנת מנחתים למסוקי תקיפה.²³

מהלך המבצע

1. יום ע': בשעה 7:27 יצא הכוח המוסק שכלל מסוקי אפאצ'י,²⁴ 66 מסוקי בלק הוק ו-40 מסוקי צ'ינוק לעבר היעד בעמק הפרת. הכוח המוסק נשא כ-500 חיילים וציוד. ב-10:30, לאחר קרב קצר שבמהלכו נשבו 340 חיילי אויב,

אוגדה 101 במלחמת וייטנאם, צ'ינוק CH-47 משנע תותח הוביצר. הכוחות הוסקו לעומק שטח האויב כדי לפגוע בקווי האספקה ובמעבר הכוחות בין צפון וייטנאם לדרומה ולפגוע בחיילי אויב רבים ככל האפשר. צילום: צבא ארצות הברית

מהמבצע בכרתים: "מבצעים מסוג זה אפשריים רק כשלתוקף יש עליונות אווירית מוחלטת לחלק מהתקופה לפני המבצע ולמשך ההתקפה האווירית".²⁶ המבצע בעומק דורש את מלוא תשומת הלב של חיל האוויר עקב הנחיתות של הכוח בעומק בסיוע ישיר.

נוסף על תובנות אלה, מבצע בעומק דורש תכנון אופרטיבי המתבסס על היכולות הלוגיסטיות של הצבא. יש לתכנן את ההטלה לפי יכולתו של כוח גדול יותר לחבור אל הכוח המוטל, או לפי יכולת חיל האוויר לספק לכוח סיוע קרבי רציף נוסף על הספקת צרכיו הלוגיסטיים. אפשר לטעון שמבצע בעומק, בשונה ממבצע בקו המגע, הוא פתרון מבצעי לשורה של בעיות לוגיסטיות ובראשן שינוע תגבורות ואספקה. התכנון צריך לכלול כמה דפוסי פעולה אפשריים של האויב הדורשים התייחסות ליכולת של האויב לשבש את שינוע הכוחות והאספקה.

מקרי המבחן הראו את התלות של כוח מוצנח במודיעין מדויק ועדכני. לדוגמה, אחד הכשלים המרכזיים בתכנון המבצעים "גן שוק" ו"קסטור" היה מחסור במודיעין או פירוש שגוי של המודיעין הקיים. עם זאת יש לשים לב שמבצע "מרקור" הצליח למרות פערי מודיעין לא מבוטלים.

כמו שעלה ממקרי הבחון, הגעה של כוח גדול בשלב הראשוני של המבצע מאפשרת את הגעת הכוחות המתגברים והאספקה הראשונית. כמו כן, כוח גדול בתחילת המבצע יוכל לנסות להשיג את ההישגים המבצעיים המוגדרים למרות השחיקה, ואף במקרה שהתגבור והאספקה לא יגיעו כמתוכנן.

מבצע עומק מוצלח נועד לעמוד ביעדים מערכתיים טקטיים כחלק מתוכנית מערכה רחבה יותר, והתכנון שלו כולל אפשרויות רבות ושורה של פתרונות מבצעיים לבעיות לוגיסטיות מרגע הטלת הכוחות ועד החבירה אליהם או הסגתם.

הכותב רוצה להודות לד"ר עדו הכט, ד"ר זאב אלרון, סא"ל (מיל') צח משה, סא"ל שי ונטורה, סא"ל רועי יפת ומר שמואל שמואל על הערותיהם.

על קרבות מוצנחים ומוסקים בעומק. לנוכח מקרי המבחן, השינוע במבצעי עומק נחלק לשלושה שלבים:

השלב הראשון הוא הטלת הכוחות לעומק. שלב זה נעשה לרוב בהפתעה ולכן יכולת התגובה של האויב מוגבלת.

השלב השני הוא שינוע אספקה ותגבורות לכוחות הלוחמים בעומק. שלב זה הוא החשוב מבחינת יכולת הכוח הפועל בעומק להמשיך להילחם ולעמוד במשימתו. הצלחת שלב זה תלויה ביכולות ההובלה של הצבא. אם לצבא שרוצה לפעול בעומק אין את כמות המטוסים והספינות המאפשרות את תספוק הכוחות בעומק, המבצע לא יכול להימשך לאורך זמן והכוח שנמצא בעומק יישאר קטן. הגורם העיקרי המשפיע על הצלחת שלב זה הוא האופן שבו האויב מגיב להגעת הכוחות לעומק המערך שלו. בקרב על כרתים ובמלחמת המפרץ הראשונה חוסר התגובה של האויב או קריאה לא נכונה של מטרת הכוח המוצנח והמוסק הובילה להצלחת המבצע. במבצע "גן שוק" הימצאות הגרמנים באזור ההצנחה של הדיוויזיה הבריטית מנעה מהכוח הבריטי לקבל את האספקה הנדרשת, והכוחות המתגברים נאלצו לנחות במנחתים רחוקים או להיהרג על-ידי הכוח הגרמני ללא יכולת תגובה. מבצע "קסטור" נכשל משום שהפריסה מחדש של כוחות צבא צפון וייטנאם כמעט ללא הפרעה יצרו את התנאים לשיבוש יכולות האספקה מהאוויר של הכוח הצרפתי ואת היכולת לחלץ אותו. השלב השלישי הוא חבירה של כוח מתמרן, כוח מושט או חילוץ הכוח בעומק. במבצע "גן שוק" העיכוב שלו לאורך ציר התנועה יצר את התנאים לכישלון המבצע. לפיכך יכולת השינוע והאספקה של הכוח הפועל בעומק תלויה מאוד ביכולת של האויב להגיב להגעת הכוחות לשטח ולהתארגן מחדש.

ממקרי המבחן אפשר להפיק כמה תובנות כלליות למבצעים בעומק. מבצע בעומק אמור להיות חלק ממערכה רחבה ולהשיג יעדים מערכתיים וטקטיים תחומים בזמן ובמרחב. כאשר המבצע נועד להשיג יעדים אסטרטגיים, "גן שוק" ו"קסטור" לדוגמה, המבצע נכשל משום שלאויב יש זמן להתארגן ולרכז מאמץ אל מול הכוח הפועל בעומק.

כמו כן המבצעים בעומק לא יכולים להתקיים ללא עליונות אווירית לאורך זמן. לפי דו"ח הלקחים של צבא בריטניה

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

